

**ПОЉОПРИВРЕДНА САВЕТОДАВНА
И СТРУЧНА СЛУЖБА ЧАЧАК ДОО**

Тел. 032/320-710, Факс. 032/320-712, e-mail: ovcar@yu1.net psscacak@psss.rs

Број 6

Датум и место издавања: 15.06.2013. Чачак

Тираж: 350

БИЛТЕН ЈУН 2013.

САДРЖАЈ:

1. **Опрез са коришћењем гљива - Мр Бранко Танасковић**
2. **Јошта - извор здравља на окућници - Мр Бранко Танасковић**
3. **Житна пијавица- *Lema melanopus* - Дипл. инг Весна Нишавић Вељковић**
4. **Гајење бораније у пострној сетви - Дипл. инг. Борко Ивановић**
5. **Тржишни потенцијал производње цвећа - Дипл.инг Радован Шеварлић**

Опрез са коришћењем гљива

Кишни период, у ком је тренутно наш регион, праћен је и значајним порастом гљива у отвореним – природним срединама. Обзиром на, периодично, врло уносан посао, зависно од метеоролошких услова, берачи су масовно кренули у сакупљање истих, углавном у шумским срединама.

Ово су дани када се, нажалост, услед нестручног избора, неадекватног познавања и, што је најгоре, несавесног стављања у промет гљива региструје и значајан пораст тровања, овом, у правилном одабиру, веома квалитетном и здравом храном, уколико се припрема на исправан начин и благовремено конзумира (припремљена храна од гљива не дуго постаје и кварљива).

Свим грађанима, посебно љубитељима гљива, препорука је да се не упуштају у сакупљање печурака, а након тога и у њихову продају, индиректан пласман, или другу врсту промета, без пратње доброг искусног познаваоца ових изузетно хранљивих, здравствено корисних, дијетално цењених и лековитих биљака.

Максимална опрезност мора бити прво испоштовано правило у коришћењу ових биљака за исхрану. У случају да до појаве симптома и знакова тровања, након њиховог конзумирања ипак дође, неопходно је одмах обратити се лекару у здравственој установи.

Тровање може бити посебно опасно уколико се не препозна на време. Разлог више је што су симптоми тровања отровним гљивама најчешће након релативно дужег, латентног периода без знакова тровања, у већини случајева 8-12 сати, а након тога крећу мучнина, болови у трбуху, повраћање, дијареја и сл., да би се већ након, само 2 до 3 дана регистровала токсична оштећења јетре и бубрега. Ово је увек **ургентно стање**, које захтева лечење у болничким условима, применом адекватних терапијских мера.

Да би се оваква стања избегла, као и ради безбедности свих категорија становништва (посебно деце, трудница и старијих особа), саветује се свим корисницима, посебно сакупљачима гљива, да се при својим детерминацијама и одабиру примерака пронађеним у природи, не руководе само описима и фотографијама ових биљака из литературе, или информацијама на интернет мрежи.

Уз добро искуство, информисаност и пре закључка каква је пронађена гљива (да ли је она јестива или не), како због свог тако и због здравља свих конзументата, корисно је укључити се у рад неког од гљиварских друштава (односно удружења), или при организованом пласману, повезати се са неком од регистрованих фирми за дистрибуцију ових биљака.

Пре свега куповину печурака обављати код овлашћених продаваца, са јасном декларацијом производње и паковања производа.

Мр Бранко Танасковић

Јошта – извор здравља на окућници

Јошта (*Ribes nidigrolaria* Bauer) је међуврсни хибрид воћа црне рибизле и европског огрозда. Декоративан жбун, висине до око 150 cm, без трнова, и веће је бујности од постојећих сорти црне рибизле и огрозда.

Отпорна је према ниским зимским температурама (као и огрозд), док је осетљива на високе температуре, када се често стварају ожеготине од сунчеве светлости, па је ваља садити на нешто хладнијим, осојнијим местима.

Поседује оштре пупољке, који рано крећу у пролеће, и сјајне, тамнозелене листове који касно опадају у јесен. Цветови су крупни, пурпурне боје. По 3-5 цветова образује цвасти на једногодишњим изданцима. Воћка не огољева као црна рибизла, јер на скоро свим деловима жбуна могу се образовати цвасти. Овај хибрид цвета средином априла, а сазревање плодова је почетком до средине јуна. Биљка је отпорна према проузроковачима пепелнице и антракнозе, као и на напад прегљева, док осетљива је на стаклокрилице. Самим тим хемијска заштита жбунова се може смањити на најмању меру.

Плод јоште је бобица, овалног облика, црне боје у зрелости, просечне масе око 3 грама (што је крупније од просека црне рибизле, али значајно ситније од плодова огрозда). Формира се на петелци и нема карактеристичан мирис као црна рибизла. Плодови имају чврсту покожицу. Богати су витамином С (90-100 mg %), освежавајућег укуса и задовољавајуће ароме, корисни при

производњи џемова и веома ароматичних сокова. Бобице се могу и дуже чувати у смрзнутом стању, без губитка квалитета. Родност овог воћа је веома добра (око 5 kg по жбуну) на већим надморским висинама, док је значајно слабија на нижим теренима.

Јошта је дуговечна воћка, слично огрозду, није већи пробирач земљишта и није превише захтевна у нези. Није потребно ни периодично обнављање жбунова (као код црне рибизле) јер стабла прилично дуго живе и плодносе.

Иако је нова врста воћака, као биолошки веома вредну храну требало би је узгајати на окућницама јер брзо расте, лако се одржава, отпорна је на проузроковаче болести и штеточина, као и на појаву ниских зимских температура, које могу бити лимитирајући чинилац, нарочито на вишим пределима, за већину комерцијалних воћака.

Мр Бранко Танасковић

Житна пијавица- *Lema melanopulos*

Климатске промене, благе зиме и високе температуре са високом релативном влажношћу, током целе године донеле су пољопривредним произвођачима проблеме

са којима се нису раније сретали. Тачније, ове промене довеле су до тога да се неке штеточине јаве у значајнијој бројности и

Лема меланопус, која се сматра најзначајнијом штеточином стрних жита, првенствено овса и јечма, а затим следи и пшеница. Јавља се на озимом и јаром овсу, јечму и пшеници и они су повољни домаћини за ларве, мада се за лему може рећи да је она, првенствено, штеточине јарог овса и јечма.

Житна пијавица је била и раније присутна на нашем терену, али није правила неке значајније штете, док је ове године ситуација значајно другачија. Јавила се у великој бројности пре свега на јарим културама, овсу и јечму, али и на пшеници где је правила значајне штете тако да су произвођачи били приморани да врше заштиту ових усева.

Одрасли инсекти су ситни 4-5мм дужине плаво-зелене боје металног сјаја. Презимљава као одрасли инсекат у остацима шупљих стабљика жита и коровских биљака. Највећи број одраслих инсеката јавља се у пролеће током априла. Полажу јаја на горњој страни лишћа у низовима. Јаја су ћилибарно жута, а период полагања јаја је веома дуг, што зависи од временских услова и понекад траје до средине јуна када се јављају и одрасли инсекти нове генерације. Тело ларви је прекривено слузастом сивоцрном материјом и најбројније су крајем маја и почетком јуна.

Штете праве и одрасли инсекти и ларве. Главне штете причињавају ларве изгризајући покожицу листа са горње

грозе пољопривредну производњу. Једна од тих штета стране, у виду уздужних пруга. Листови код јачег напада побеле, а нападнута места попримају прљаво-белу боју. Појава ове штеточине је прво у оазама и уколико се не спречи њено ширење може захватити читав усев. На нападнутим биљкама зрно остаје штуро што доводи до смањења приноса и до 50%, па чак и пропадање јаче нападнутих слабијих усева.

Што се тиче хемијског сузбијања житне пијавице, одрасле јединке се сузбијају само при масовној појави 10-15 јединки по метру квадратном.

Углавном се сузбијају ларве и то у млађим ларвеним стадијумима, јер су касније обавијене слузастом материјом којом су на неки начин „заштићене“ па је и слабије деловање инсектицида.

Сузбијање се врши када се установи 10 ларви на метар квадратни када су у питању озиме житарице, односно 5 ларви по метру квадратном када су у питању јари усеви.

До сада житна пијавица није представљала значајнији проблем у производњи стрних жита, што није створило навику код произвођача да прате ову штеточину. Обзиром да постаје све значајнија штеточина стрних жита на нашем терену, не сме се занемарити и мора јој се поклонити одређена пажња. Произвођачима се препоручује обавезно обилазак усева, јер

није мали број произвођача који су на парцели само док посеју усева, евентуално значи, за успешну контролу ове штеточине неопходан је обилазак усева, праћење пиљења ларви и интервенисање инсектицидима када се већина ларви испили и док су у млађим ларвеним стадијумима. За сузбијање житне пијавице могу се користити инсектициди из групе

док ураде третмане хербицидима и приликом жетве.

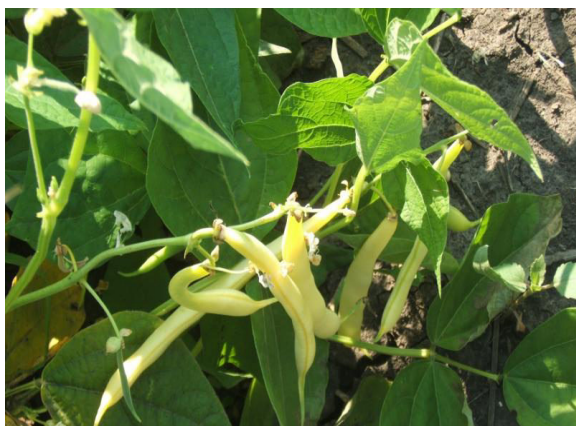
пиретроида и ови препарати могу се комбиновати са фунгицидима који се користе за заштиту стрних жита од болести. То су на пример: Talstar 10ЕС, Fastac 10СЦ, Karate Zeon, Fobos ЕС. Cipcord и др. у дозама према препоруци произвођача.

Дипл. инг Весна Нишавић Вељковић

Гајење бораније у пострној сетви

Боранија припада породици махунарки, а потиче са простора Мексика и Јужне Америке. У Европи се почела гајити у 16 веку и врло брзо се раширила на цео континент због свог квалитета и лаког узгоја. Веома је корисна намирница и добар антиоксиданс, као лек за превенцију разних болести.

Ово поврће садржи разне корисне састојке као што су: беланчевине, биљна влакна, омега 3 масне киселине, аргинин.

Најчешћа подела бораније је на ниске сорте (50-60 цм) и високе сорте (преко 3 м). Од ниских сорти веома су распрострањене: пикер, галотин 50, фаворит, харвестер, нијагара, спрајт и домаће сорте: панонка, сана, јасеница. За бербу најраније стиже паланачка рана. Од жутих сорти позната је

златна оловка. Од високих сорти највише се гаји путерка, крупног, тамномодрог семена чије махуне достижу 15 цм.

Боранија поред редовне пролећне производње која почиње сетвом крајем фебруара и почетком априла у зависности од временских услова боранија се може гајити и у пострној сетви. У пострној сетви се постижу нижи приноси али уз бољи квалитет махуна и другу бербу у току једне сезоне, а самим тим и већу добит.

Сетву треба обавити што раније, јер свако закашњење доводи до знатног смањења приноса, а закашњењем се губи и сунчева енергија која се не може надокнадити ни водом ни ђубрењем.

На температури изнад 35 степени и испод 6 степени боранија одбацује цветове. Биљка може поднети земљишну сушу, али је посебно осетљива на ваздушну, посебно у време цветања.

Оптимална влажност је 60-70 % од ПВК и 80-90% РВВ. Основна и предсетвена обрада земљишта за пострну сетву обавља се одмах после скидања усева који најраније стижу. Не подноси сувише тешка ни сувише лака земљишта где се вода дуго задржава или висок ниво подземних вода.

Боранија захтева алувијална, растресита, структурна земљишта богата калцијумом, неутралне реакције. Најбоље успева после коренастог и луковичастиг поврћа, стрнина или као накнадна култура после раног кромпира. Ђубрење 75 кг N/ha, 20 кг P₂O₅/ha, 70-90 кгK₂O/ha.

Пошто је боранија азотофиксатор довољно је 60-80 кг/ха NPK бактеријалних ђубрива. Сетва је на 50 цм и 4-5 цм у реду (100-150

кг/ха семена). Дубина сетве на лакшим земљиштима 3-4 цм. Оптимално време за сетву пострне бораније је од 25 јуна – 15 јула. Без наводњавања јунска и јулска сетва је критична и често практично немогућа. Нега усева састоји се у одржавању површинског слоја у растреситом стању, уништавању корова, заштита од болести и штеточина. Међуредна обрада 2-3 пута, наводњавање 4-5 пута у летњој сетви са 30 мм воденог талога.

Дипл. инг. Борко Ивановић

Тржишни потенцијал производње цвећа

Верује се да се производња цвећа померила од традиционалних узгајивача у земље где су климатски услови бољи и повољнији а трошкови производње нижи.

Традиционално центар индустрије цвећа, као главних сарадника, представљају земље развијеног света Јапана, Западне Европе и Северне Америке.

На пример, Холандија је преусмерила пажњу са производње цвећа на трговину цвећем. Остали произвођачи су из земаља трећег света Еквадор, Етиопија, Кенија, Колумбија и Индија. Не мање битни у овој светског индустрији су Израел, Јужна Африка и Малезија.

Према последњим подацима, највећи извозници су Африка, Кенија и Зимбабве. У Јужној Америци, Колумбија је водећи произвођач и извозник. Највећи проценат цвећа и то око 60% се увози из Америке.

Тренутни фокус у цветној индустрији је пронаћи нова тржишта. Питање је који ће произвођачи и која тржишта имати највећи потенцијал у наредном периоду.

Велика међународна тржишта потрошача су: Немачка (22 одсто), САД (15 одсто), Француска (10 одсто), Велика Британија (10 одсто), Холандија (9 одсто), Јапан (6

одсто), Италија (5 одсто), а Швајцарска (5 процената).

Тржишта у развоју у источној Европи имају велики потенцијал. Међу тржиштима која су у експанзији је и Кина која је велики поштовалац баштованства, према којој су стручњаци усмерили сву своју пажњу.

Само у 2002. години, Кина је продала укупно више од 3,8 милијарди свежег цвећа и 810 милиона саксијског цвећа.

Тиме испуњава потенцијал да снабдева светска тржишта. Цветна индустрија је преусмерена из свог производно оријентисаног капацитета на потрошњу.

Кина је последњих година постала једна од највећих произвођача цвећа у свету.

Што се тиче земаља у региону нпр. Црна Гора на увоз цвећа, биљака отвореног простора и украсног биља прошле године потрошено је 3,5 милиона еура, 12 одсто мање него у 2011. години.

Највише новца око 370.000 еура, издвојено је за увоз ружа. На хризантеме је потрошено 279.000 еура, љиљане 76.000 а каранфиле 30.000, док су орхидеје коштале увознике 26.000 еура.

Производњом цвећа баве се, мање-више сва предузећа градског зеленила. Реч је углавном о скромној производњи где се највише гаји цвеће сезонског карактера, намењеној покривању јавних површина.

Што се тиче Србије, установљено је да је остварен велики напредак у избору семена сорти цвећа као и у технологији гајења цвећа. Цвеће као и свака друга роба, пре него што стигне до крајњег потрошача, пролази кроз најмање три компоненте цветне индустрије: цветни узгајивачи, добављачи и трговци на мало.

Транспорт цвећа-изазови - Неки цветови се шаљу тако што се пакују у кутије. Друге врсте цвећа не могу да опстану без воде па се шаљу у кофама или специјализованим посудама. Овај метод продужава живот цвећу али очигледно такође смањује количину цвећа које се може превозити, јер су много тежи за разлику од сувог цвећа.

Дистрибуција цвећа - Цвеће подразумева низ поступака и мера пре него стигну до потрошача, у зависности од тога где се гаји

и како их треба продати. Неки произвођачи секу и пакују цвеће у својим расадницима и на тај начин шаљу директно потрошачу.

Остали произвођачи пакују и даље прослеђују компанијама које се баве малопродајом и великопродајом цветног материјала.

Производња и понуда цвећа - Производња је усмерена ка узгоју вишегодишњих биљака које презимљавају на отвореном простору а намењене су за уређење јавних и приватних површина, камењара, жардињера, украсних језера итд.

Понуда садржи више различитих врста и сорти баштенског цвећа као што су: жбунасте врсте, чуваркуће, седуми, разне украсне траве, егзотичне цветнице, пењачице, летнице, луковичасто цвеће итд. Неопходно је да се зна како цветна индустрија функционише да би производња и промет били олакшани.

Дипл. инг Радован Шеварлић